

Növekvő csomagolási hasznosítás, jogszabályi akadályokkal

ÚJABB TERHET RÓNÁNAK A CSOMAGOLÓKRA; KÖNNYÍTÉST KAPHATNAK A NYOMDÁK

Gönci Beáta

Mind nagyobb számban kapcsolódnak be a csomagolási hulladékok hasznosításának finanszírozásába a kibocsátásért felelős cégek, miközben a jogszabályok idén már negyvenöt százalékos újrafeldolgozási kötelezettséget írnak elő. A termékdíjas törvény módosítása további terheket ró a csomagolási kibocsátókra, s a hasznosítást piaci alapon megoldó koordináló-szervezeti rendszerrel sincs összhangban.

Fokozatosan emelkedő elvárások és kiszámíthatatlanul változó jogszabályi környezet jellemzik a csomagolási kibocsátók környezetvédelemmel kapcsolatos kötelezettségeit, miközben az iparág az Európai Unió tagállamaiban elterjedt hasznosítási modell magyarországi adaptálásával igyekszik megoldást találni a növekvő hulladékmennyiség problémájára. Magyarországon évente mintegy nyolcszáz ezer tonna csomagolási hulladék keletkezik, amelynek idén a negyvenöt százalékos hasznosítását, ebből tizenkét százaléknak az anyagában történő újrafeldolgozását kell megoldani. A hulladékgazdálkodási törvény értelmében a hasznosítási kötelezettség fokozatosan, évente ötszázalékos mértékben növekszik, azzal a céllal, hogy teljesíteni lehessen az Európai Unió által előírt ötven százalékos feldolgozási kötelezettséget, amelyre Brüsszel 2005-ig adott haladékot Magyarországnak. A hazai jogszabályok 2003. január 1-jétől teszik lehetővé a koordináló szervezetek alakítását, amely a nyugat-európai országokban széles körben alkalmazott modell átvételével, a „gyártói felelősség” elvének alkalmazásával kínál megoldást a hulladék növekvő arányú hasznosítására. Ennek lényege, hogy a csomagolásokat kibocsátó vállalatok hasznosítási kötelezettségük teljesítését egy partneri szerződéssel átruházhatják a hulladék újrafeldolgozásának megszervezésére alakuló közhasznú szervezeteknek. A rendszer előnyös a környezetvédelemnek, hiszen a hasznosítási előírások teljesülésével csökken a lerakásra kerülő hulladék mennyisége, s kedvező a kibocsátóknak is, amelyek

kötelezettségük ilyen formában történő teljesítésével (részleges) mentességet szereznek a csomagolási termékdíj fizetése alól.

Magyarországon elsőként a legnagyobb hazai csomagolási kibocsátók által megalapított Öko-Pannon Kht. kezdte meg működését koordináló szervezatként tavaly év elején. Az azóta eltelt valamivel több mint egy évben a közhasznú szervezet szerződéses partnerei számát százhatvanötről több mint nyolcszázötvenre növelte. Ezzel az Öko-Pannon Kht. jelenleg egymaga a teljes magyarországi csomagolási kibocsátás negyvennyolc-negyvenkilenc százalékát fedi le, s a szervezetnél arra számítanak, hogy a kht. idén a teljes hazai kibocsátásnak már több mint a felét: mintegy négyszáznégyszázötven-ezer tonna hulladékot fog hasznosítani növekvő számú átvállalási szerződéseivel. A szervezet tavaly a szerződéses partnerei által kibocsátott mintegy háromszázötven-ezer tonna csomagolás negyvenöt százalékának – mintegy száznegyvenötezer tonna hulladékká vált anyag – hasznosításáról gondoskodott, ami pontosan öt százalékkal haladja meg a 2003-ra érvényes hasznosítási kötelezettséget.

A koordináló szervezet vállalását a szerződött partnerei által befizetett hasznosítási díjból tudja teljesíteni, amelyet nagyobb részben az újrafeldolgozáshoz elengedhetetlen szelektív hulladékgyűjtés finanszírozására fordít. Az ipar és a kereskedelem területén a szelektív gyűjtés többnyire már kiépült. Az itt folyó koncentrált gyűjtés mintegy fele történik az Öko-Pannon Kht. rendszerében, amely mellett – a növekvő hasznosítási kötelezettség miatt – mind fontosabb szerep jut a lakossági szelektív gyűjtésnek, s ebben a kht. szerepe gyakorlatilag kizárólagos a finanszírozásban a kibocsátói oldalon. A közhasznú szervezet szelektív hulladékgyűjtési rendszerébe 2003 végéig az ország tizenegy településének és régiójának mintegy egymillió lakosát vonták be. Emellett idén már újabb két nagyváros és egy régió: Eger és Miskolc, valamint a Jászság–Dél-Heves kistérség önkormányzata kötött megállapodást arról, hogy csat-

lakozik a kht. rendszeréhez, s az Öko-Pannon Kht. tervei szerint az év végére elérheti a kétmillió főt a koordináló szervezet lakossági szelektív gyűjtési rendszeréhez csatlakozott lakosok száma.

A számok azt mutatják, hogy sikeresen történt meg a koordináló szervezeti modell magyarországi adaptálása, amely piaci alapon, állami beavatkozás nélkül is eredményesen képes megoldani a hulladékká váló csomagolások hasznosítását. Ennek el-

Forrás: Hulladékgazdálkodási törvény

lenére idén januárban olyan módosításokat léptettek életbe a termékdíjas szabályozásban, amelyek újabb anyagi és adminisztrációs terhet rónak a csomagolási kibocsátókra, miközben a koordináló szervezeti modell kiteljesítését is hátráltatják. Január 1-je óta ugyanis a hasznosítási kötelezettségüket teljesítő cégeket is a termékdíj húsz százalékának megfizetésére kötelezik, amivel pont azokat a cégeket sújtják, amelyek eleget tesznek a környezetvédelmi előírásoknak. Ez a koordináló szervezet tevékenységét is nehezíti, mivel a cégek egy jelentős része a hulladékfeldolgozás és termékdíj kettős fizetése helyett lehet, hogy a termékdíjas rendszert választja, ami az országos hasznosítási célok teljesítését is veszélyeztetheti. A koordináló szervezet számára azt is előírták, hogy a hasznosított hulladék mekkora arányát gyűjtsék be a lakossági szelektív hulladékgyűjtésből, ám azzal nem számoltak, hogy ennek adminisztratív módon történő előírása hosszabb távon ugyancsak hátráltathatja a közhasznú szervezetek tevékenységét.

Az általánosan megfogalmazottnál valamivel kedvezőbb feltételeket tud az Öko-Pannon Kht. biztosítani partnerei számára. A közhasznú szervezet ugyanis, a kedvezőtlen irányú jogszabályi változtatást látva vállalta, hogy a teljes hasznosítási teljesítésén belül a lakossági szelektív hulladékgyűjtésre vonatkozó nyolcszázalékos adminisztratív előírást további 0,2 százalékkal túlteljesíti, s

ennek ellentételezéseként rögzítésre került, hogy az Öko-Pannon Kht. szerződött partnerei az általánosan meghatározott nyolcvan százalék helyett nyolcvanöt százalékos mentességet élvezzenek a termékdíj fizetése alól.

A termékdíjakról szóló törvényt tavasszal az Országgyűlés ismét módosítani fogja. A tervezett változtatások egy része az Európai Unió csatlakozás miatt szükségessé vált technikai módosítás, ám a tartalmi javaslatok változatlan formában történő elfogadása újabb, nehezen teljesíthető és súlyos terhet jelentő kötelezettségekkel sújtaná a csomagolási kibocsátókat.

A jogharmonizációs változtatások közé tartozik, hogy a díj megfizetése és bevallása május 1-jétől, a belső vámhatár megszűnése miatt, a többi uniós tagállamból importált termékdíjköteles áruk esetén az áfa megfizetésére vonatkozó szabályok szerint, önbevallásos úton fog történni. Emellett az uniós versenysemlegességi előírások miatt megszűnik az úgynevezett programgazdarendszer, amelyen keresztül az állam az elmúlt években magánvállalkozásoknak nyújtott rendszeres támogatással biztosította a termékdíjköteles termékek megfelelő arányú hasznosítását. Ehelyett a zöldtárca a jövőben közbeszerzés útján fog rendelni hasznosítási szolgáltatást a hulladékfeldolgozó vállalatoktól, vagy a koordináló szervezetektől.

Egyelőre nem derült ki, hogy támogatja-e a kormány a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium (KvVM) által megtett tartalmi javaslatokat, amelyek ezúttal sincsenek összhangban a piaci szereplők észrevételeivel. A csomagolási kibocsátókat már a díjtételek változása is kellemetlenül érintené: miközben a többi díjköteles termékcsoport esetén a termékdíjakat a jelenleg hatályos törvénybe foglalhoz képest 2005-től további nyolc százalékkal emelnék, a csomagolások esetén húszszázalékos emelést terveznek. Ennél is károsabb következményeket okozhat azonban a piaci szereplőknek, hogy a KvVM a termékdíjas szabályozást környezetvédelmi okokra hivatkozva úgy kívánja átalakítani, hogy ezzel az italfajták többségénél – szeszes italoknál, üdítőknél, ásványvizeknél – a vásárlókat az újratölthető csomagolásokban forgalomba hozott termékek fogyasztására ösztönözzék. Ezt a zöldtárca úgy kívánja elérni, hogy az italcsomagolásokra, a jelenlegi tömegalapú helyett, darabalapú termékdíjat vetnének ki. Egy alap termékdíjat minden csomagolás után fizetni kellene, amelyre egy olyan plusz – büntető jellegű – termékdíj épülne rá, amely alól csak akkor lehetne mentes-

séget szerezni, ha az adott terméket meghatározott arányban újratölthető (többutas) csomagolásban hozná forgalomba. Termékcsoportonként fokozatosan növekvő kvótákat határoznának meg az újratölthető csomagolások arányára, s a tervek szerint egy külön rendeletben a kereskedőknek is előírnák, hogy készleteiket mekkora arányban töltsék fel újratölthető csomagolású termékekkel.

Az újratölthető csomagolások jogszabályi preferálásának következményei kiszámíthatatlanok. Egyelőre annyi látszik, hogy a változtatás elfogadása esetén az italcsomagolásokat kibocsátó cégek választhatnak: vagy vállalják az évről évre növekvő összegű büntető termékdíj fizetését, vagy meglévő gépsoraik mellé újratölthető palackokat gyártó gépeket is beszerznek, s a visszagyűjtéshez és a tisztításhoz szükséges eszközöket is beszerzik. Ez utóbbi a kisebb vállalatok számára eleve járhatatlan út a beruházás költségessége miatt. Másrészt teljesen bizonytalan, hogy a többutas csomagolású termékeket a fogyasztók hogyan fogadnák, hiszen a természetes piaci tendencia a korszerű, könnyű, egyutas csomagolások terjedését mutatja. Mindenesetre az világos, hogy a darabalapú termékdíj a hazai italipart, azon belül is elsősorban a kis- és középvállalkozásokat, jelentős versenyhátrányba hozná a szomszédos országok cégeivel szemben, mivel az import esetén lényegében ellenőrizhetetlen lesz, mekkora árumennyiséget hoznak be az országba a termékdíj fizetése nélkül. Az egyeztetésekben részt vevő ágazati érdekképviseletek, így az Élelmiszer Feldolgozók Országos Szövetsége (ÉFOSZ), különösen sérelmezték, hogy a kormányzat részéről még hatástanulmányok sem kerültek bemutatásra arról, hogy környezeti szempontból az újratöltés vagy a hasznosítás a kedvezőbb megoldás.

A szakmai szervezetek amellet érvelnek, hogy a leghatékonyabban a szelektív hulladékgyűjtéssel és -hasznosítással, azaz a koordináló szervezeti modell következetes alkalmazásával kezelhető a csomagolási hulladékok kérdésköre. Ennek ellenére a KvVM kitart a drágább és kiszámíthatatlan hatásokkal járó újratöltés koncepciója mellett, s nem segítenék a piaci alapú hasznosítás kiterjesztését a mentességi feltételek kapcsán tervezett újabb változtatások sem. A termékdíjas törvényjavaslat 2005-től elvileg ismét lehetővé tenné a százszázalékos mentesség elérését a termékdíj fizetése alól, ám ehhez a hasznosítási kötelezettségek olyan mértékű túlteljesítését szabnák feltételként, amelyet szakmai részről úgy ítélnék meg, hogy

több éves távlatban nem lehetséges az amúgy is növekvő hasznosítási előírások felett teljesíteni, mert az aránytalanul nagy pluszkielégítést jelentene az elérhető megtakarításhoz képest. A zöldtárca javaslata szerint, a lakossági szelektív gyűjtésre vonatkozó előírás mértéke a jelenleg hatályos jogszabályban szereplő 2005-ös húsz százalék helyett jövőre csak tizenkét százalék lenne, ám maga az adminisztratív módon előírt kötelezettség megmaradna a törvényben.

Magyarország-térkép az Öko-Pannon Kht.-val szerződött önkormányzatok lakossági szelektív hulladékgyűjtéséről

Jóval kevesebb vitát váltottak ki a reklámhordozó papírok termékdíja kapcsán tervezett változtatások. A reklámhordozó papírok után tavaly óta kell termékdíjat fizetni, amelyet a nyomdaipar folyamatosan bíralt amiatt, hogy a fizetési kötelezettséget a termék első forgalomba hozójára, azaz a nyomdára hárították. A díjból tavaly mindössze százmillió forint folyt be a központi költségvetésbe, ugyanakkor az értelmezési nehézségek miatt az érintetteknek komoly adminisztrációs terhet jelentett az előírások teljesítése. Éppen ezért a szakmai érdekképviseletek azt szerették volna elérni, hogy a reklámhordozók utáni termékdíjat töröljék el, vagy a fizetési kötelezettséget terheljék át a megrendelőkre, akik ténylegesen felelősek a kibocsátás mennyiségéért. A jogszabály-előkészítők végül az utóbbi megoldást elfogadták, így amennyiben a törvényjavaslatot az Országgyűlés is megszavazza, május 1-jétől a reklámhordozó papír megrendelőjének kell a termékdíjat megfizetnie. Ugyancsak érinti a nyomdákat a festékek és oldószerek után kivetett termékdíj tervezett megszüntetése, amelyre szintén az értelmezési nehézségek miatt kerülhet sor, ugyanakkor a piaci szereplők által szorgalmazott május 1-je helyett erre csak a 2005 elején kerülne sor, a kormány elé került törvényjavaslat értelmében.